

PEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSBAN

Kutatási program – 2017.

Pedagógustársadalom: Tevékenységformák megítélése

1. Tanórán kívüli foglalkozások

A kisebbségi oktatási rendszer saját mozgásterével kapcsolatban az egyik legfontosabb kutatási adat azzal kapcsolatos, hogy **a pedagógusok magasra értékelik az extracurriculáris tevékenységeket**. A saját szakmai kompetenciák megítélése kapcsán a kirándulások, természetjárások szervezésével kapcsolatos alkalmasság 72,6 százalékos említést kapott (ez a mutató a székelyföldi térségben oktatók esetében magasabb, mint a másik két régióban), az iskolai rendezvények és versenyek szervezésével kapcsolatos alkalmasság pedig 68,8 százalékos említést kapott (mindkét esetben az „inkább nagymértékben” és a ”nagymértékben” válaszok összevont adatairól van szó). Ugyanakkor a megkérdezettek közel kétharmada azon a véleményen van, hogy ha az extracurriculáris tevékenységek számára több idő és nagyobb támogatás jutna, akkor ez javítaná a pedagógusok társadalmi megítélését. Az iskola társadalmi szerepkörével kapcsolatos kérdésekben (anyanyelv ápolása, nemzeti kultúra átadása, helyismeret növelése, szerepvállalás a település életében stb.) pedig – amint azt az elemzés előző részeiben is láthattuk – nagyon magasak voltak a „többnyire fontos” és ”nagyon fontos” mutatók számadatai. Többféle oka is lehet annak, hogy a pedagógusok előtérbe helyezik a kötelező iskolai programokon kívüli tevékenységeket (ezek részletes megismerésére ez az adatfelvétel nem nyújtott lehetőséget), azt azonban érdemes kiemelni, hogy ez a viszonyulás az oktatási rendszer jelentős belső fejlesztési tartalékára hívja fel a figyelmet. Különösen akkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy a tereptapasztalatok tanúsága szerint a legtöbb ilyen jellegű tevékenység a pedagógusok személyes kezdeményezésére indul és az erre a célra felhasználható erőforrások rendszerint szűkösek. Az oktatási keretek vagy az eszközellátottság kérdéséhez viszonyítva az extracurriculáris foglalkozások ma még kevesebb figyelmet kapnak, és az oktatási-nevelési munka keretében inkább szabadidős-rekreációs tevékenységnek minősülnek mintsem stratégiai területnek. A pedagógusok válasza arra utalnak, hogy adottak a reális tartalékok ennek a helyzetnek a megváltoztatására. Az ilyen jellegű rendszerszintű váltás szerepet játszhatna a rendszer saját mozgásterének tartalmi bővítésében.

2. Tanulás, önképzés

A rendszer egészére vetítve **a tanulási, önképzési opciók erősek**. Ennek a megállapításnak a fontosságát kiemeli az, hogy a válaszolók nagy többsége már hosszabb ideje van a pályán. Legnagyobb támogatottsága az időszaki tréningeknek, tanfolyamoknak van, a kedveltségi mutatók terén ezt követi a Bolyai Nyári Akadémia. Fontos szakmai kérdés annak részletesebb vizsgálata, hogy az ilyen képzési formákat részlegesen vagy teljes

PEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSBAN

Kutatási program – 2017.

mértékben elutasítók köre kiből áll össze és mivel indokolja távolságtartó álláspontját. Külön figyelmet érdemel az a tény, hogy magas említési arányt kapott az Internet alapú egyéni tanulás, ezt a trendet az intézményesített képzési programok szervezése során mindenképpen célszerű figyelembe venni. Jelezheti az intézményes képzési formáktól való elfordulás trendjét, de jelezheti a képzési lehetőségek „megosztását” (és ezzel együtt bővülését) is. Az ehhez a kérdéscsoporthoz tartozó témák körében meglepő adat a mesteri és doktori képzések iránti nyitottság nagyon magas mértéke. Ezek a mutatók nyilván általános elfogadottságra utalnak és nem konkrét egyéni tervekre, a pozitív viszonyulás mértéke azonban nagyon is elgondolkodtató. A jelenlegi intézményes gyakorlatban a mesteri és a doktori képzés nem kap formális, szervezett támogatást, az intézmények szemszögéből sok esetben még mindig inkább olyan egyéni ambícióknak minősül, amely mögött személyes és nem intézményes érdekek, hasznok állnak. Az adatfelvétel szerint a pedagógusok „túlléptek” ezen. Ezt erősítő adat, hogy a megkérdezettek 40 százaléka a tudományos munkát is (részben vagy egészében) az iskola funkciói közé sorolja. Ez a viszonyulás szintén a rendszer endogén tartalékként értelmezhető, és mind a rendszer egésze, mind pedig az egyes intézmények szintjén felveti azt a lehetőséget, hogy az egyetem utáni szervezett képzés a pedagógustársadalom humán erőforrás képzésének stratégiai részévé váljon. Ennek a kérdéskörnek a fontosságát jelzi az is, hogy már rövid távon is várható az egyetemi diplomával rendelkezők számára kínált szakirányú továbbképzések térnyerése. Az ehhez témakörhöz kapcsolt második táblázat adatai azt jelzik, hogy az egyéni képzés céljából igénybe vehető tanulási formák köre nem egysíkú, és a pedagógusok a kollegákkal való tapasztalatcserétől a digitális tartalmakig mindenik lehetőséget szem előtt tartják.

A táblázatokban három régió (Partium, Belső-Erdély, Székelyföld) adatai olvashatók, illetve a regionális adatok után a teljes minta átlaga. A „negatív” megjelölés az öt fokozatú skála két adatsorát (egyáltalán nem fontos, kevésbé fontos) összevontan tartalmazza. A „pozitív” megjelölés az öt fokozatú skála két felső értékét (fontos, nagyon fontos) mutatja.

Mennyire tartja fontosnak/hasznos a saját maga számára az alábbi továbbképzési lehetőségeket?

	Negatív				Is-is				Pozitív			
	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG
Időszaki tréningek, tanfolyamok	7,3	7,3	6,2	6,6	19,0	19,0	19,5	19,3	73,7	73,7	74,3	74,1
Módszertani napok	17,2	17,8	19,7	18,9	21,3	23,5	25,8	24,6	61,5	58,7	54,5	56,5
Bolyai Nyári Akadémia rendezvényei	10,3	9,3	7,7	8,4	26,8	23,7	23,4	24,1	62,9	66,9	69,0	67,5
Egyéni tanulás Interneten	9,0	11,5	9,9	9,9	26,9	24,1	24,9	25,2	64,2	64,4	65,2	64,9
Mesteri képzésben való részvétel	27,9	28,0	26,6	27,1	27,8	28,4	29,3	28,9	44,3	43,6	44,1	44,0
Doktori képzésben való részvétel	40,3	41,5	40,4	40,6	27,3	26,6	28,5	28,0	32,3	32,0	31,1	31,5

PEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSBAN

Kutatási program – 2017.

Mennyire tartja fontosnak/hasznosnak saját maga számára az alábbi önképzési formákat?

	Negatív				Is-is				Pozitív			
	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG
Azonos tárgyakat tanító kollégák tapasztalatai	2,5	2,1	2,1	2,1	10,5	11,2	11,7	11,4	87,1	86,7	86,2	86,4
Szakmai folyóiratok	4,8	4,5	3,8	4,1	19,6	17,4	15,6	16,6	75,5	78,1	80,6	79,3
Ismeretterjesztő kiadványok	7,6	6,7	7,5	7,4	23,1	23,8	23,1	23,2	69,3	69,5	69,4	69,4
Digitális tananyagok	5,1	5,5	4,0	4,4	17,2	15,5	15,2	15,6	77,7	79,0	80,8	80,0
Általában az Internet	6,2	6,7	6,2	6,3	21,7	22,9	20,6	21,2	72,2	70,5	73,2	72,6
Más országok tankönyvei	10,8	11,4	12,1	11,7	23,2	27,0	26,3	25,7	66,1	61,6	61,7	62,6

3. IKT eszközök és tartalmak az iskolában

A digitális eszközök és tartalmak iskolai hasznosításával kapcsolatos álláspontok ellentmondásosak. Az a sok válaszoló által vállalt kijelentés, hogy „először a tananyagot kellene átalakítani” (ezzel ért egyet többnyire vagy teljes mértékben a válaszolók háromnegyede) kétféle módon is „eltávolítja” a problémát. Ez a vélemény egyrészt csökkenti a digitális kihívás által okozott gondok aktualitását (akkor lesz fontos ez a kérdés, amikor a tananyagot átalakították), másrészt a felelősséget is áthárítja az egyénről az intézményi szervezet egészére és az országos döntéshozásra. Bár a válaszolók kétharmada szerint nincsen elegendő eszköz a termekben (az ilyen jellegű hiányok elsősorban az alsóbb képzési szinteken jelentkeznek), a jelenlegi helyzetet a megkérdezettek nem tekintik egyértelműen lemaradásnak. Mivel ez az átmenti helyzet (lassú és fokozatos országos fejlesztés, egyéni kísérletezési lehetőségek) szabad teret ad az egyéni innovációs kezdeményezéseknek, ezért elég sokan, a válaszolók kétötöde mondhatja azt, hogy a digitális eszközök és tartalmak iskolai hasznosításával nincsen alapvető gondja. Ezzel az ambivalens helyzettel függhet össze az a válasz is, hogy az iskolában a digitális eszközöket és tartalmakat „csak mértékkel kell alkalmazni”. Amint azt az előző elemzési pontnál láthattuk, hogy az egyéni használat terén (beleértve az önképzést vagy az órákra való felkészülést is) a nyitottság sokkal nagyobb mértékű. Mindez arra utal, hogy az IKT innováció egyéni, „szabad” alkalmazása szélesebb körben, nagyobb mértékben támogatott, mint az intézményesített használat. Ennek oka nyilván lehet az is, hogy a szervezett, programszerű használat módja még nem vagy csak részlegesen ismert. Ez a helyzetkép a továbblépéssel kapcsolatban a kisebbségi oktatási rendszer szintjén háromféle kérdést (és lehetőséget) vet fel. Az egyik az egyéni innovációk ösztönzése és támogatása, amelynek a jelek szerint szélesebb támogatottsága van. A másik lehetőség a saját rendszer (vagy saját részrendszer) fejlesztése saját elképzelés és erőforrások alapján (erre többek között a digitális anyagok előállítását kínálja példát). Ezek a megoldások elvben versenyelőny szerzéséhez vezethetnek, mielőtt megtörténik az országos rendszer átalakítása. Végül pedig a harmadik járható út a kivárási, a digitális oktatás átalakított országos rendszeréhez való igazodás. Jelenleg ez a harmadik modell van érvényben (az eszközellátottság pótlására irányuló igyekezet, az egyéni innovációk „szabadsága”). Az

PEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSBAN

Kutatási program – 2017.

egyéni nyitottság mértéke elvben olyan belső adottságként is kezelhető, amely a rendszer saját mozgásterén belül rendszerszintű programokra nyújt lehetőséget.

Mennyire ért egyet az IKT eszközök, az Internet iskolai alkalmazásával kapcsolatos alábbi kijelentésekkel?

	Negatív				Is-is				Pozitív			
	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG	P	BE	SZ	ÁTLAG
Először a tananyagot kellene átalakítani	6,8	6,4	7,7	7,3	17,5	18,0	18,5	18,2	75,7	75,6	73,8	74,5
Le vagyunk maradva, nem tudom, hogy lehet behozni	34,7	37,7	39,7	38,4	30,7	31,3	30,1	30,4	34,5	31,0	30,1	31,2
Nincsen elég eszköz a termekben	11,4	16,1	15,8	15,0	20,5	18,1	19,8	19,7	68,1	65,8	64,4	65,3
Nincsen gond, jól hasznosítom az IKT eszközöket	29,4	27,6	27,4	27,8	33,0	30,1	33,0	32,5	37,6	42,4	39,6	39,6
Csak mértékkel kell alkalmazni	16,3	19,0	19,1	18,5	40,0	37,6	36,5	37,4	43,7	43,4	44,4	44,1
Csak zavart okoznak	70,0	72,3	75,4	73,9	19,8	19,3	16,9	17,8	10,2	8,3	7,7	8,3
Egyéb:	70,5	59,7	62,8	63,1	22,7	22,2	24,7	24,0	6,8	18,1	12,5	12,9

4. Marketing, médiatematizáció megítélése

Az elemzés előbbi fejezeteiben már szó esett arról, hogy a pedagógusok szerint a média nem különösebben értékeli a munkájukat. Ezzel kapcsolatban okkal vetődik fel a kérdés, hogy a napjainkban adott kommunikációs lehetőségek birtokában mit tehet az iskola (vagy akár a pedagógus) saját maga azért, hogy munkája, tevékenységi köre, szakmai kínálata a társadalmi nyilvánosságban nagyobb mértékben látható, mérlegelhető, választható legyen. Ezzel a témakörrel kapcsolatban a kutatási adatok azt jelzik, hogy a pedagógusok nem igazán látnak esélyt a saját kommunikációs munkában. Ez mögött nyilván többféle tényező állhat (időhiány, kompetenciahiány, a lehetőségek nem ismerete vagy akár az „oldja meg az informatikus” jellegű álláspont). Tény az, hogy az iskola marketingjellegű tevékenységének fokozásában a válaszolók alig fele lát fantáziát (53,2 százalék, a Partiumban oktatók véleménye ebben a tekintetben támogatóbb), egyharmada pedig bizonytalan az ilyen jellegű tevékenység hasznosságát illetően. A médiába vetett bizalom sem magas, a válaszolók kevesebb, mint fele (46 százalék) van azon a véleményen, hogy a médiában megjelenő több anyag többnyire vagy egészen bizonyosan pozitívan befolyásolhatná a pedagógusok társadalmi megbecsülését. A válaszolók több mint egyharmada ebben a tekintetben bizonytalan, 20 százalék nemleges választ adott (a regionális különbségek itt is jelentősek). Ezek a válaszok azt jelzik, hogy a **pedagógustársadalom a saját intézményt prezentáló kommunikációs lehetőségekkel kapcsolatosan tartózkodó és megosztott**. Ez a rendszer egészére vetítve

PEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSBAN

Kutatási program – 2017.

kedvezőtlen abból a szempontból, hogy az iskolák vonzerejének alakulása (tömb magyar térségekben is!) várhatóan egyre fontosabb téma lesz. Ezen a helyzeten részben a térségi médiákkal való programszerű együttműködéssel, részben pedig saját erőforrások alapján szervezett kommunikációs munkával lehet segíteni (az országos rendszer támogató szerepe ebben a vonatkozásban aligha jön szóba). A jelenlegi adatok szerint a pedagógusok nagy része ezt vagy nem igazán tartja fontosnak, vagy még nem ismerte fel az ilyen tevékenység fontosságát. A feladat talán kevésbé ismert jellege az, hogy az iskolák, szakok társadalmi újrapozicionálása – amennyiben ezt a munkát színvonalasan és folyamatosan végzik – megkívánja minden pedagógus aktív közreműködését. Az iskolák és szakok mai hirdetési gyakorlatát fel fogja váltani az „arcok” és „tevékenységek” plasztikus, sztori-szerű megmutatása. Az ilyen jellegű szakmai munkához a mai rendszerben szemmel láthatóan hiányoznak az iskolák szintjén az alapfeltételek.